

עלון מס' 200 | אדר א' תשפ"ב

נושא החודש

הבולם פיו

גליון חודשי בעניני שמירת הלשון ומידות ביק אדם לחבירו מדרבים שיהיו

יו"ל לעידוד משתתפי 'סמא דהיי' בהיכלי הישיבות והכוללים

דבר השלום

יום כביסה

כך זה היה נקרא בחוצות קרתא דשופריא, היום שבו נמתחו חבלים בחצרות העיר מקיר לקיר, מחלון לדלת ומשכנה לרעותה, ועליהם נתלו לאור קרני השמש ערמות הכביסה הנקיות שנוקו ונשטפו בעבודה רבה וקשה. הכול ידעו כי ביום זה יש להיזהר בכל כניסה לחצר ולבית, לבל יפילו מהבגדים הנקיים התלויים על החבלים, ותיגרם עוגמת נפש למי שטרחה בניקיונם וייבושם.

גם הרבנית אלישיב משכונת מאה שערים, שתלתה כביסה על יד ביתה באותו היום, חיכתה וציפתה שיתייבשו והיא תניסם הביתה. עודנה עומדת וצופה מחלון ביתה, והנה עוברת שכנה, וללא שום סיבה מושכת בחזקה את החבל, ו... אוי ואבוי! הפילה את הכול על הרצפה! הצער ועוגמת הנפש שהציפו את הרבנית היו קשים מנשוא, אך מילה לא יצאה מפיה. ולא זו בלבד, אלא אף כשבעלה חזר הביתה התאפקה מלומר לו מילה, כדי שלא לעורר מהומה.

גם אם הסיפור היה מסתיים בזה, יש בו ללמדנו כוח השתיקה מהו, ועד כמה יש לשותק! אבל יש המשך: הרבנית, אחרי שבעיעשרה שנים של ציפיה לילדים, זכתה לבן שהאיר את העולם בתורתו וחוכמתו, הלא הוא מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל.

אנחנו רוצים ישועות, מחפשים עצות וסגולות, רוצים להצליח יותר. חשוב לדעת: האוצר טמון אצלנו! הכוח בידנו! כוח הבלימה! זה קשה, קשה מאוד, המשפט עומד לנו על קצה הלשון, זה יכול להיות תשובה חזקה מאוד על משהו שאמרנו לנו, ואנחנו מתאפקים! בולמים! זה הכוח שלנו להביא ברכות וישועות וכל מיילי דמיטב.

במיוחד בעומדנו בימים נעלים אלו, עיצומם של ימי השובבי"ם, אשר כל בר ישראל תר בהם לתיקון מעשיו באופן נעלה, יאירו לנו דברי הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע: כשיהודי מתגבר ובולם פיו פעם אחת, הדבר שווה יותר מאלף תעניות.

וכאן ישאל השואל: מאין לי כוחות נפש אדירים כאלו? זה טוב ויפה על הכתב, אבל בשעת ניסיון, איך מתגברים? מה עושים? את התשובה עונה מרן החפץ חיים זי"ע בספריו הקדושים: הלימוד והעיון בקביעות בספרי ההלכה והמוסר יחדירו לליבנו וללשוננו שמירת הדיבור כראוי, דיבור רק מה שמוותר ונכון, נטירת מוצאות הפה וכמובן... בלימה בשעת ניסיון! תולה ארץ על בלימה!

שאלת שלום

שאלה אקטואלית מהנלמד בחודש זה בלימוד היומי בספר חפץ חיים

תשובות ניתן לענות ב:

טלמסר: 02-5379111 | דוא"ר: 02-6506107 | דוא"ר: 025379111@gmail.com

מוודעה ענקית נתלתה בשעות הבוקר המוקדמות בכניסה לשיט"ב השכונתי וקיזמה את פני הבאים בהודעה משמחת לציבור אוהבי ושוחרי תורה מארגון 'הלכות והליכות'. וכך היה כתוב במודעה: "מגיד המישרים המפורסם נעתר לבקשתנו ויבוא לשבות בשבת קודש בתוככי עירונו המעטירה. הוא יישא דברים במהלך השבת בבית הכנסת המרכזי לקראת ימי השובבי"ם הבעל"ט".

מנחם היה הראשון שזיהה את המודעה ופנה לדוד ואלחנן שבאו בעקבותיו: "מה דעתכם? כדאי ללכת לשמוע את דרשותיו?" "שמע, אני לא מתחבר לסגנון שלו, וכמו שאני מכיר אותך, גם אתה לא תתחבר לסגנון שלו", ענה לו אלחנן. "עדיף שתלמד בזמן הזה, תוסיף עוד איזה ספר מוסר בשביל להתחזק. הדרשן לא כל כך מעניין, חבל על הזמן שלך", ענה לו דוד.

האם היה מותר להם לענות כך?

תשובות נכונות עם מקורות שיגעו למערכת עד ר"ח אדר ב' יבנסו להגרלה על: ש"ס ובלכתך בדרך

נועלים שער בעת נעילת שער

ש"ס ובלכתך בדרך

בלימת הפה פעם אחת - שווה יותר מאלף תעניות (הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע)

מצטרפים עכשיו ללימוד המביא לידי מעשה: **2' הלכות ביום' בספר חפץ חיים**

חיג עכשיו לטלמסר 02-5379111

הצטרף לתכנית הלימודים, המבחינים וההגרלות

לכבודו. התעניינתי בסדר יומן, וכך התגבשה אצלי דרשה מתומצתת וקולעת שתכלול את כל מעללי, וזו תהיה טעימה קלה מכל מה שעשה בעבורי. שיערתי בנפשי כי כשהוא יעמוד בצד המתבייש באופן מפתיע לגמרי, הדבר עלול להבעיר את חמתו עד להשחית, אך בקדרה שבשיל - בה יתרחק ויקצוף, ונאים הדברים למי שהם מגיעים לו ביותר.

ידעתי כי לא תהיה לו הזדמנות לנקום בי, כי הרי אלו הימים האחרונים שלי כאן, ונוסף לזאת הבנתי כי אקבל גיבוי מלא מכל הנוכחים, שאף ישישו לראות כי מלאכתם נעשית על ידי וכי אני משמש להם לפה ולמליץ.

וכך התכוננתי בשמחה לצעד הנועז, כשאני משגן שוב ושוב את דברי הפוגעניים ומשפץ פה ושם בתוספות ראיות לפגם. לגודל אכזבתי, בדיוק בשבוע האחרון, בימים שכה ציפיתי להופעתו, הוא נבצר מלהגיע - כאילו הרגיש במזימותי, וכך התחלתי להשלים כי יהיה עלי לסגת מהתוכנית ולוותר על התענוג.

הגיע ובה היום האחרון, והנה לגודל תדהמתי זעליג פוסע מעדנות אל עבר מקומו, כשתפיליו תחת בית שחיו. הייתי נרגש מאוד, כך בשתפילה זו לא יכולתי לכוון כראוי. כל הזמן ראייתי בעיני רוחי את זעליג, המבייש הסדרתי, עומד ומלקק את פצעיו השותתים ובלוע את חיצי הדיבורים, שהפעם לשם שינוי מופנים כלפי.

התפילה הסתיימה. זעליג ניגש אליי - בלי שיש לו שמץ של מושג מה הולך לקרות כאן בעוד רגעים ספורים - ופותח את פיו בגערות וצעקות, משמיע כל מיני טענות ומענות. אני ניצב מולו כשכבודי מושפל עד שאלו תחתיה, במיוחד כי בדיוק ביום זה נכחו כמה אורחים שהתפללו איתנו במניין. כל זה לא היה שווה בעיניי, למרות הביזיונות הנוראים שידעתי כי זעליג עומד לקבל ממני. והנה אך סיים את נאומו, הגיע תורי לענות כסיל כאיוולתו, כשדמי רותח בקרבי, ואני מוכן ומזומן להשיב את כבודי האבוד בכל מחיר. פתאום הרגשתי פטיחה על שכמי.

הסתובבתי לאחור, והנה אחד המתפללים שואל אותי משהו. סימנתי לו שימתין קמעא, כי סידור נחוץ יש לי כאן לסדר, ומוקדתי את מבטי מול זעליג, ואז חלה הפנית: בו ברגע חלפה מחשבה בראשי - אולי היה מן הראוי לוותר לו, להבליג ולהחריש? שמעתי מייד קול פנימי אומר: "זה ששפך את דמך מול קהל ועדה, ראוי לטיפת רחמנות? לא ולא!! אדרבה, תכניס לו את פסוקו עם כל המפרשים, אבל ישוב עוד לנסלה". אך כאן שמעתי שוב קול פנימי, כשדמותו של אבי חלפה לה מול עיני רוחי: "למען זכר נשמתו, אנא תחשה ותשתוק". מלחמה עזה התחוללה בקרבי, אך ברוב חסדי הבורא עליי, כוח הטוב ניצח בקרבי ונותרתי עומד בלשון נצורה - הבלגתי ולא עניתי מאומה, כשאני מזיע ממש מהמאמץ הכביר בשבירת תאוות הנקם.

כך חזרתי לספסל הלימודים, בלי ששפ מסובבי לא ידעה מכל אשר לא נעשה, אך הסיפוק של ההתגברות היה אדיר והעניק לי טל של תחייה במהמורות חיי.

לאחר יומיים נקראתי אל הטלפון בישיבה. כשהשופרת הגיעה לאוזני שמעתי את אימי אומרת לי: "רפאל נחום! תגיע הביתה כמה שיותר מוקדם! מדברים עכשיו על שידוך ברצינות וחבל על כל רגע". הזכרתי לאימי שהדרך מהמושב עד הבית כוללת החלפה של כמה אוטובוסים, אך היא אמרה לי: "לא! קח מניית ותגיע הישר הביתה".

האמת היא שלא התרגשתי מאוד, כי לצערי כבר הייתי רגיל לאכזבות, גם כשהיו דברים רציניים. על כן לקחתי את הדברים בעירובן המשך בעמוד 4

ריח של מלחמה ריחף באוויר. כל העיירה הייתה שרויה בעלטה, אנשים התהלכו ברחובות כשעל פניהם נשקפים היגון והייאוש. מתי מעט השכילו לעשות והצליחו להימלט מבעוד מועד, ואף עליהם לא שפר הגורל.

מקום תפילתך, קח בחשבון כי לפעמים תיהפך לשק החבטות של זעליג ותיחשף לשבט ביקורתו".

הודיתי לו על ההודעה וקיוויתי שאסדר אתו, כשאני מעלה בדעתי כמה קשה יהיה לי הדבר.

אחרי שבועים זה קרה... התייצבתי על משמרותי בנינוחות, והתחלתי לומר ברכות השחר, והנה שומע אני את כבוד זעליג נכנס. שמעתי אותו מלחשש: "מי זה החבור כאן?" המתפללים ענו לו כי אני קבוע כאן. "מה? בחור וחזן? האם הוא יודע להתפלל טוב?" התפילה החלה ועימה הערות, הדפיקות וכמה רבות. בלעתי את רוקי והמשכתי בתפילתי תוך התעלמות מהמתרחש. עם סיום התפילה הוא ניגש אליי להסביר לי מהי הדרך הרצויה לקבלת התפילות במרומים, וביקר אותי כמה וכמה פעמים. הרגשתי לא נעים בכלל, אך החלטתי להבליג.

ברוך ה' הפעם הבאה הייתה רק כחלוף חודש, וכמעשהו בראשונה כך היה מעשהו בשנייה, אך התנחמתי בכך שהוא מגיע אחת לפרקים ולא בכל יום, כי יש לי זמן די והותר להתאושש ולהתכונן לפעימה הבאה.

לאחר כמה תקריות שפכתי את מור ליבי בפני ראש הישיבה בבקשה ובתחנונים לדאוג עבורי להסדר חילופי. הצעתי לפצל את מניין הישיבה לשניים, אך הוא הביע את מורת רוחו מהרעיון, בתואנה כי זה יפגע באיכות התפילה המרוממת של ה'ברוב עם'. מנגד הוא הוסיף לחזק ולעודד את רוחי בהסבירו כי כל התגברות ושתיקה מעלה את נשמת אבי וממליצה עליו במרומים, ואף תורמת לצרף ולזקק את נשמתו. כך המשכתי בסדר יומי כשאני מחוקק ומעודד.

השבועות והחודשים חלפו ועברו, והנה מתקרב אני לסיום החודש האחד עשר. החלטה נועזת עברה בראשי: אולי כדאי לי לנצל את הימים האחרונים בנקמה מתוקה לזעליג היקר? חשבתי להכין משהו פיקנטי

כשעמדו בפני כמה אפשרויות באיזו ישיבה לבחור, נטה ליבי לישיבת 'תורה מאירה'. הסיבה העיקרית הייתה כי היא שוכנת במושב מרוחק ומבודד משאון חיי העיר הגועשים. אומנם ההגעה לשם קצת מורכבת, אך העובדה שאוכל להתעלות ברוגע ובשקט ואף לבלות בחיק הטבע ולהינות מהאווירה הפסטורלית, להתעורר עם קרקורי התרנגולים ולשאוף את ניחוחות הפרחים, גברה על הכול, וכך מצאתי את עצמי מתקבל לישיבה זו.

לא ידעתי אז כי אצטרך לבלות בין כותלי הישיבה כמה שנים טובות, אך המציאות הייתה כי במשך השנים עזבו חבריי את מסגרת הישיבה לטובת בניין מעונם בשעה טובה, כשהם משאירים אותי לבדי לשבת בודד, כשצדידי רק בחורים צעירים ממני בכמה שנים.

מנהג של קבע נהגתי לעצמי לצאת בכל ערב לטיול במרחבי הטבע שהקיפו את המושב, ולפעמים אף לקחת לי אוזן קשבת לשפך לפניו את ליבי.

יום אחד נחתה עליי מהלומה קשה וכואבת: אבי היקר נפל למשכב ואושפו בבית החולים. חיי המשפחה התחילו להסתובב סביב ניסיונות הקל את כאביו ולהביא מזון לחוליו. הירחוק מן העיר הביא אותי להשתתף מרחוק בכל הנעשה, כשאני עסוק כל הזמן רק בתפילות ותחנונים לרפואתו, משתחרר מכל מטלה או תפקיד ממשי למענו. אני הצעיר במשפחה, כך שהיו די והותר פעילים שעזרו וסייעו בשתדלנות להחיש עזרה וישועה.

הדבר אכן השפיע על מצבי הפיזי הרגוע יחסית שהייתי נתון בו, אך מצבי הרגשי כאב ודומם, ולכן הייתי מנצל את הטיוול הלילי להתבודדות עם עצמי, מסדר את מחשבותיי ומרגיע את סערות רגשותיי, כשדממת הליל תורמת להרגעה.

לדאבון ליבי החזיר אבי את נשמתו ליוצרו, גדוש בתורה, מצוות ומעשים טובים. הכאב היה נורא, אך בחסדי שמיים מרובים נשפיע עליי כוחות נפש אדירים, וכך צלחתי את הקשיים בהיותי נושא את התארים 'אלטע בחור' ו'יתום', אך השתדלתי להתבונן יותר על חסדי הבורא עימדי.

ההרגל החדש שהייתי אמור להתרגל אליו, היה ההתייצבות בזמן לכל תפילה כדי לאייש את תפקיד השליח ציבור, וכך שימשתי כחזן הקבוע בתפילות מדי יום ביומו ומדי תפילה בתפילה.

לאחר כמה חודשים באה הבשורה לאוזנינו כי ראש הישיבה התייחס מאימו שהלכה לבית עולמה בשיבה מופלגת. מעתה היה מוטל גם עליו לגשת לתפילה למושך 11 חודשים. כמובן הייתי אמור לוותר על תפקידי לטובת ולכבוד ראש הישיבה, ועל כן ניצלתי את הטיוול הלילי לתור אחר מניינים נוספים באזור כדי לקבוע שם מקום לתפילתי. אך כיוון שהמושב היה מקום קטן יחסית וכמות מנייני התפילה הייתה דלה, המניין היחיד שמצאתי היה בשעה 00:7 בבית המדרש הקהילתי.

למחרת עם שחר צעדתי אל עבר בית המדרש. הקדמתי לבוא תוך כדי שאני מברר אצל המתפללים אם יש שם 'חובי'. שמחתי לשמוע כי משרת החזן פנויה, וכי הם ישמחו שאשמש כחזן קבוע.

קיבלתי את הסכמת הגבאים והציבור, וניגשתי לפני התיבה. התפילה התנהלה ברוך ה' למישרים, ונהייתי מאוד מהמקום החדש. לאחר התפילה הגיע אליי אחד המתפללים ולחש באוזני כי היו מרוצים מאוד מתפילתי, והם מקווים שאגיע כל יום. "אבל חשוב לי להודיעך", הוא אמר לי, "כי לפעמים מגיע זעליג להתפלל במניין שלנו ואז האווירה נהפכת למתוהה". שמעו על זעליג דן כבר הגיעו לאוזני בעבר. מדובר על אדם מסכן ודל אמצעים שחווה על בשרו ימים קשים ואף איבד קצת משפיותו, ולשנונו החלה לעבוד בלי מחסומים. האנשים העדיפו שלא להיפגש איתו כדי לא לשמש כמטרה לחיצי הלעג השנונים. עתה אומר לי הלה, כי בלילה שקשה לו להירדם הוא משכים לבוא להשתתף במניין זה.

"הדבר אומר שגם אתה 'תיהנה' מחינוכו של זעליג בהזדמנות זו. אם תתפלל מהר מדי, יבוא זעליג בטרוניה על בליעת המילים בלא כוונה. ואם תחליט להאט, יקמוץ אגרופו ויבעט על שולחנו כאומר: 'נו! נו! מה לך נרדם?' אם הגבהת את קולך, יתאונן כי אתה מפרע את מנוחתו. אם נתמך, יצחק שאינו שומע, ועוד ידו נטויה. על כן אם תקבע כאן את

פנינים מגדולי ומאורי הדורות ז"ל

בדרך השלום

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (שמות ה, ב)

נאמר בתורה "ותעל הצפרדע" בלשון יחיד, ופירש רש"י: "צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא תתן נחילים נחילים". כשעלתה צפרדע אחת גדולה מריאור, חשבו המצרים - נותנים עליה מכה חוקה ומתפטרים ממנה, אך כל מכה הביאה עוד ועוד צפרדעים, והלימוד לדורות שבשעת מריבה חושבים לפעמים: "אני אנני משרו זה יפציץ אותי!" ואז הוא אומר והוא אומר עד ועד, מכים ומכים וממלאים את כל הארץ ב'צפרדעים', בריב ומדנים. אבל אשרי מי שמקיים את הפסוק "המשביל בעת הריא דיום", שומע וסובל את העלבון בשקט, עליו נאמר "תולה ארץ על בלימה" - "אמר רבי אליעזר: אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולס את עצמו בשעת מריבה".

הנאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל בשם ה'סטייפלער' - הנאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל

היים של שלום

הלכות והשקפה

ואי אפשר לשער גודל היסורין והצרות שסובל בשיביל דיבור אחד. ולא נאבד אפילו דיבור אחד שלא נכתב, בעלי גדין [מ-לאכמי] הולכין תמיד אצל כל אדם ואדם, ואין נפרדין ממנו, וכותבין כל דיבור ודיבור, 'כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר' (זוהר פרשת לך צב ע"א). 'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא וגו' למה יקצוף' וגו' (קהלת ה ה).

השכר המובטח לבולם פיו

מאידיך גיסא, דווקא בגלל חומרו לשון הרע, מובטח שכר רב למי שבולם את פיו וזהר מלדבר רע, כמו שכתוב בספר 'שפת אמת', וז"ל: "שבח הפה הוא בדיבור ובשתיקה, כמו שאמרו 'מלה בסלע משתוקא בתרי' (מגילה יח ע"א). ב' שפתיים הם בחינת אהרן ומשה, כי משה רבינו הוא כח הפה בתורה, ואהרן כתיב ביה 'ידום אהרן' (ויקרא יג). והוא כח השתיקה, ומאחר שמצינו כי גדול לשון הרע מכל העבירות, נמצא הבולם פיו בשעת מריבה גדול כחו. וכמו שאמרו ז"ל 'תולה ארץ על בלימה על הבולם פיו' כו'. והוא אהרן אוהב שלום ורודף שלום. ובאמת, ב' אלו תלויין זה בזה. כי כפי שמירת הפה כך יכולין לפתוח הפה בתורה. וזה הרמז 'שפתיים ישק משיב דברים נכוחים' (משלי כד כו). פירוש, המְשִׁיק שפתיים שלא לדבר דברים בטלים הוא משיב דברים נכוחים".

יתר על כן כתב הגר"א באיגרתו שם: "וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכול לשער".

התיקון והתשובה על ידי שחוסם פיו

אף מי שכבר נכשל בלשונו ודיבר סרה על חברו, הרי שתיקונו מובטח לו אם יבולם את פיו מעתה ואילך, כפי שכתב בעל הטורים על הפסוק שנאמר אצל מעיל הכהן הגדול: "שפה יהיה לפיו לא יקרע", וזו לשונו: "שפה יהיה לפיו, שהמעיל מכפר על לשון הרע (זבחים פח ע"ב), שאם חטא בלשון הרע יעשה 'שפה לפיו', שימנע מלשון הרע ויעשה תשובה ויתכפר לו".

וכן כתב הגר"א באיגרתו האמורה והוסיף שעל ידי שחוסם ושומר את פיו זוכה אדם להתכפר מכל עוונותיו, וזו לשונו: "ועד יום מותו צריך האדם ליישר את עצמו, ולא בתענית וסיוגים כי אם ברוסן פיו ובתאווה, וזוהי התשובה, וזה כל פרי העולם הבא, כמ"ש 'כי נר מצוה' וגו' אבל 'דרך חיים תוכחת מוסר'. וזהו יותר מכל התעניתים וסיוגים שבעולם, ואמר הכתוב 'מי האיש החפץ חיים אוהב ימים' וגו', וזוהו יסופר לו כל עון, וניצל משאול תחתית, כמו שכתוב 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו' (משלי כא כג), 'מות וחיים ביד הלשון'" (שם יח כא).

עיקר בלימת הפה הוא מלשון הרע

מאמרים רבים מפורסמים במקרא, באגדות חז"ל ובדברי רבותינו שבשם הבולם פיו והאוחז במידת השתיקה, ונאמרו בהם הרבה פירושים.

שלמה המלך אומר: 'פֶּרֶב דְּבָרִים לֹא יִחַדֵּל פִּשְׁעוֹ וְחֹשֶׁף שִׁפְטָיו מְשַׁפֵּיל' (משלי י ט), וכן הוא אומר: 'גַּם אֶיִל מְחַרֵּשׁ חֶכֶם יִחַשֵּׁב אֲטֵם שִׁפְטָיו נְבוֹן' (שם יז ח). ובדברי קהלת נאמר: "אֶל תְּבַהֵל עַל פִּיךָ וְלִפְּנֵי אֵל יִמְהַר לְהוֹצִיא דָבָר לְפָנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם וְאִתָּהּ עַל הַקָּרָן עַל כֵּן יִהְיוּ דְבָרֶיךָ מְעֻשִׂים" (ה א).

ובמשנה אומר: "שמעון בנו אומר - כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה" (אבות פ"א מ"ז). ואמר רבי אילעא: "אין העולם מתקיים אלא בשיבול מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר 'תולה ארץ על בלימה' (איוב כו ז). ואמר רבי יצחק: מאי דכתיב 'האמנם אלם צדק תדברון מישירים תשפטו בני אדם' (תהלים נח ב), מה אומנותו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאלם. יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר 'צדק תדברון'" (חולין פט ע"א).

מדברי רבותינו מבואר, כי כמה מדרגות יש בעניין בלימת הפה, אך בבסיס הכול עומדת בלימת הפה מזיבורים אסורים, לשון הרע ורכילות (ענין מאירי אבות שם).

וכן פירשו חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני בהעלותך רמז תשל"ז): "ותדבר מרים באהרן" (במדבר יב א), זהו שאמר הכתוב 'ברוב דברים לא יחדל פשע וחושך שפתיו משכיל', מי שחושך שפתיו מלדבר בחברו - 'משכיל'. אמר רבן שמעון בן גמליאל - כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. אמרו רבותינו, שני דיקולוגין [-מליצים] היו עומדין לפני אדריינוס, היה אחד מהן מלמד על הדבור שהוא יפה, ואחד מלמד על השתיקה שהוא יפה. אמרו לו האחד, מרי - [אדוני], אין טוב מן הדבור, אלולי הדבור היאך הכלות מתקלסות, והיאך היה משא ומתן בעולם, והיאך היו הספינות פורשות בים. מיד אמר לו לאותו שהיה מלמד על השתיקה שהיה יפה, היאך אתה למד על השתיקה. מיד בא לדבר, עמד אותו שהיה מלמד על הדבור וסטר על פיו. אמר לו המלך, למה סטרת אותו. אמר לו, מרי, אני למדתי מן הדבור על הדבור, וזה בא ללמד משלי על שלו. אמר שלמה, לא אמר הקדוש ברוך הוא שתאלם פיך ותהא יושב ושותק כחרש, אלא וחושך שפתיו מלהסיח בחברו, תן דעתך שלא תענש".

ובספר 'ראשית חכמה' (שער הקדושה פרק יא) דקדק ממאמרים אלה, כי ענין בלימת הפה הוא אף כאשר יש קצת תועלת מלדבר לשון הרע, וז"ל: "ולכאורה המאמר הזה חולק על דברי רבי יצחק, שאמר מה אומנותו של אדם בעולם הזה יעשה

העונש הגדול למי שאינו בולם פיו

הטעם שהזהירו חכמינו כל כך שייזהר האדם לבלום את פיו, כדי שלא ייכשל בעוון לשון הרע, מבואר בדברי הגר"א באיגרתו שכתב לאשתו כאשר נסע מביתו כדי לעלות לארץ ישראל, וזו לשונו: "הכל יביא במשפט, על כל דיבור, ולא נאבד אפילו דיבור קל, ולכן אני מזהירך שתרגיל בכל היותר לישוב יחיד, כי חטא הלשון על כולו, כמאמר חכמינו ז"ל 'אלו דברים שאדם אוכל וכו' ולשה"ר כנגד כולם'. ומה לי להאריך בזה העון החמור מכל העבירות, 'כל עמל אדם לפיהו', אמרו חכמינו ז"ל שכל מצותיו ותורותיו של אדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו (ויק"ר פ"ד ס"ב). מה אומנתו של אדם בעולם הזה, יעשה עצמו כאלם, וידיבק שפתותיו כשתי רחיים וכו'. וכל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים, ועל כל דבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם עד סופו (זוהר פרשת תזריע מז ע"ב).

וכל זה בדברים יתירים, אבל בדברים האסורים, כגון לשון הרע, וליצנות, ושבעות, ונדרים, ומחלוקת, וקללות, ובפרט בית הכנסת, ושבת ויו"ט, על אלו צריך לירד לשאול למטה הרבה מאוד.

אנשי שלום

היה זה בימי מלחמת העולם השנייה, עת כל יושבי ארץ הקודש ישבו בפחד ומורא והרבו והפצירו בתפילות וזעקות לביטול הגזרה. גמרו אומר כמה בעלי קבלה מירושלים לעשות מעשה על פי קבלה, להפיל ולעקור את הצורר ימ"ש מקרב הארץ. בין חכמי ורובני ירושלים היו כאלו - ובהם גם המקובל רבי שמעון צבי הורוביץ (לידר) זצ"ל - שסברו שאין לפעול בדרך זו אלא רק בתפילות ותחנונים. באחד מן הימים ישב רבי שמעון בבית הכנסת אחר תפילת ותיקין ועסק בשיעורי תורה כמדי יום ביומו, והנה לפתע

התפרץ אחד לעבור והחל מוחה בפניו ובפני קהל עם ועדה על דבר אותה פעולה. הלה צעק וביזה והשפיל את רבי שמעון ללא רחמנות. רבי שמעון ישב בהכנעה ובשתיקה וקבל ביזיונו באהבה ובשמחה. משסיים הלה, המשיך את סדרי שיעוריו כאילו לא היה כלום. כעבור כמה ימים הגיע רבי שמעון שוב לאותו בית כנסת והודיע לרבים כי אין לו קשר לפעולה כלל וכי הוא אף התנגד לכך. והוסיף שסיבת הודעתו על כך היא רק משום "הייתם נקיים" ושלא רצה להגיב לאותו שביזוהו כדי שלא ייעשה הדבר מתוך כעס ותשובת ניצוח.

המקובל רבי שמעון צבי ב"ר מאיר לייב הורוביץ (לידר) זצ"ל

מראשי ישיבת המקובלים שער השמים בעיה"ק ירושלים
נולד: י"ב בסיוון תר"ל.
נלב"ע: ב' דר"ה תש"ז.

מרבבים שלום

'סמא דחיי'
מבית משמרת השלום
תוכנית לחינוך ועידוד לימוד היומי
בספרי חפץ חיים ושמיה"ל,
ידיעת הלכות לשה"ר

התוכניות וההגדרות מיועדות לכלל
הציבור בדגש מיוחד דרך נציגים
בהיכלי הישיבות והכוללים
להצטרפות לתוכנית,
הרשמה כנציג, הפצת עלונים:
02-5379111
לתרומות: 1800-800-779

נדגישי! אין לסמוך על הדברים להלכה, וכל שאלה לגופו של ענין יש לקבל תשובה ממו"ץ

המקום, ועל אופן זה גופא התכוונו חז"ל באומרם: "הבולם פיו בשעת מריבה", ו"הנעלבים ואינם עולבים וכו'", ואף אם הם צודקים ויכולים בכמה מילים להוכיח את צדקת דרכם קבל עם ועולם, וכמו שמצאנו בתמור שהייתה צודקת ובעוד מילים ספורות יכולה הייתה להוכיח את צדקתה ובלמה פיה אפילו במחיר שרפה באש. אבל איכא דרכא אחרינא, ואפשר גם למונע מריבה במילים אחרות, דברי אהבה ופיוס, וכמו שנפסק בשו"ע "ירבה עליו רעים", וזה בוודאי שלא נכלל ב"הבולם פיו", אדרבא, כל המרבה הרי זה משובח, וכן הייתה דרכו של אהרן הכהן אוהב שלום ורוחף שלום, כידוע לכול.

חיים מ', נתניה

כאשר יש לאדם תשובה ניצחת שלדעתו תכריע את הצד השני ותסתיים המחלוקת, האם גם אז עדיף לשתוק?

ברור מעל לכל ספק שכאשר אמרו ז"ל "הבולם פיו בשעת מריבה" לא התכוונו לומר שבשעת המריבה אסור לדבר שום דבר, אף לא דברים שאינם קשורים למריבה, אלא כוונתם לדברים המוסיפים ריב ומדון, ואם כן פשוט שכל דבר שאינו מוסיף למריבה אלא אדרבא, בכוחו לכבות את האש שפרצה ולעצור את המריבה - אינו נכלל בכלל "הבולם פיו" ומצווה עליו לאומרו.

מ' ב', עיה"ק ירושלים

האם השכר הצפון לבולם פיו הוא דווקא כשמריבים עימו או גם כשמונע עצמו ממריבה אחרת?

אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר, שהרי לא אמרו ז"ל "הבולם פיו בשעה שמריבין עמו" אלא "בשעת מריבה" באופן כולל. בשעה שיש מריבה והוא בולם ונוצר את פיו לבלתי היכנס בדיון ודברים על אודות העניין, מלמד לשונו לומר "איני יודע", אינו עוסק בנידון ואינו תופס צד מחשש לשון הרע וריכות ומחשש שבאמרי פיו יגרום לאש שתמשיך להשתולל - הרי הוא בכלל. אלא שמעלה יתרה יש בו במי שבולם פיו בשעה שמריבים עימו דייקא, שעליו יש גם המאמר "הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", ומעלה זו אין בעומד מן הצד ושותק.

ישראל מאיר, מודיעין עילית

בהקשר לשאלתכם על דיבור שיכול להשתיק את הצד השני ובכך למונע את המשך המריבה: לעניות דעתי, בדרך כלל כאשר הדברים כבר התגלגלו והגיעו לידי מריבה, קשה להאמין שבאמצעות דיבור תדעך האש, כי אפילו אם יהיה צודק ותשובתו תהא ניצחת, ואפילו לא יהיה לצד השני מה להשיב כנגדו - עדיין לא תכבה אש השנאה שקנתה שבייתה בליבם, ועל כן בדרך כלל כן עדיף ופשוט לשתוק ו"לעשות עצמו כאילם". וכפי שאמרו במליצה ש"עם קיר אי אפשר לריב..." יעבור שבוע, יעברו שבועיים, ובהעדר צד שני ובר פלוגתא, הצד הראשון פשוט יקפל את המפרשים וישוב לפינתו...

ש' וימער, בית שמש

האמת היא שתלוי מאוד לאיזה סוג דיבור התכוונו בשאלה, כי אפשר לסיים מריבה בשני אופנים: האחד בהטחת דברים הקשים כגידיון ש"תעמיד את השני על

נושא הגיליון הבא: במידת הכעס

1. האם גם הכועס בליבו על רעהו ולא עשה שום מעשה מתוך הכעס, נכלל בכאילו עובד ע"ז? 2. יש פעמים שמרגישים שהכעס על פלוני הוא בצדק על מה שעשה כנגדו, איך מתגברים במצב כזה?

שו"ת ורעיונות לדיון ניתן להכניס בטלמטר שלוחה 1 < 6 נא להכניס את התגובות באופן ברור, עם פרטיכם (שם פרטי, משפחה, עיר)

משיב שלום

הרה"ג יהודה דוב רוטנר שליט"א

תשובה והזוכה בין המשיבים במדור שאילת שלום - עולן מס' 198

השאלה: החברותא של הישיבה בה"א הידיעה - כך כונו משה ויששכר. כבר זמן רב שצמד זה מפאיר את נופה התורני של הישיבה, ושניהם גם יחד התעלו במעלות התורה וליבנו את הסוגיות בעמקות ובעיון, בדיבוק חברים כדבעי.

בסוף זמן הקיץ נראה משה ניגש בעדינות לכמה חברותות ומברר אם ככוונתם להמשיך לזמן הבא. לאחד מהם הסביר בשקט אופייני כי הוא מחפש לעצמו חברותא חדשה לזמן הבעל"ט.

בסופו של דבר נשארו פני הדברים כמתכונתם, וילמדו שניהם יחדיו בזמן אלול כמימים ימימה, עד... שבחור אחד סיפר לי ששכר כמשיח לפי תומו שמושה ניגש אליו בסוף הזמן הקודם ושאלו אם הוא מעוניין ללמוד עימו.

האם המספר עובר על איסור? והאם יש נפקא מינה אם הדבר מפורסם בין הרבה בחורים או לא?

התשובה: הבחור שסיפר לי ששכר עבר על איסור רכילות, היות שהוא מעורר תרעומת אצל יששכר על שמושה רצה לעזוב אותו, כמבואר בהלכות רכילות כלל ב סעיף ד ובבאר מים חיים (שם ס"ה ז). כל זאת אף שהדבר התפרסם באפי תלתא ואף ביותר מזה, כמבואר שם שאין בזה היתר של אפי תלתא ואף ביותר.

הזוכה בהגרלה על 'סט ספרי קודש' הבה"ח מרדכי קליינרמן נ"ו - נציגנו בישיבה א כנסת יצחק חדרה

עושה שלום

המשך מעמוד 2

מוגבל, כדי למעט את האכזבה ככל שניתן.

הגעתי הביתה, ומאז הכול התחיל לזוז בסחרור. במשך הערב התקיימו כל הפגישות, ולקראת חצות הלילה שברו את הצלחת בקריאת "מזל טוב". התארתיו בשעה טובה ומוצלחת! בד בבד שמעתי שהמחותן שלי הוא איש אמיד ואף הבטיח דירה בלב ירושלים לחתנו לעתיד. שלפי מה שנראה עתה הכוונה לאנוכי הקטן. לא ידעתי את נפשי מרוב אושר. בחלומות הוורודים שלי לא ציפיתי לשידוך מושלם כזה מכל הבחינות. נשאתי את כפיי בשבח והודאה לבורא כל עולמים שהגיענו לזמן הזה.

למחרת בערב הסבנו למסיבת וארט בבית המחוננים. הבתנתי באיש שהתקבל על ידי המחונן בכבוד רב והתכבד אף לשבת במקום מוכבד. היה נראה לי שפעם ראיתי את האיש הזה. הרהרתי וחשבתי מתי זה היה יכול להיות, אך לא העליתי כל השערה נכונה.

כחלוף חצי שעה נעמד המחונן וכיבד את האיש לשאת את דבריו לרגל השמחה. כשהוא מסביר לקהל הנאספים כי זהו ר' שלמה - ופתחו לעסקים זה עשרים שנה, ואף היה שליח מיוחד מלמעלה להוציא שידוך זה לפועל. מכאן ניתנה זכות הדיבור לר' שלמה. "מוריי ורבותיי! לפני שלושה ימים שהייתי במושב בצפון הארץ למנוחה. התפללתי שם בבית המדרש המקומי, והנה בסיום התפילה שמעתי משהו מתרחש: הפניתי את מבטי לעבר הזירה, ואני רואה מישהו צועק על ה'בעל תפילה' בקול רעש גדול ומקנטר אותו על לא עוול בכפו. ציפיתי לתגובה ראויה מצד הנפגע, אך הוא עמד לעומתו וחשק את שפתי מובלי לענות מאומה. התרגשתי מאוד לראות בחור אציל נפש עם מידות טובות כל כך. ומייד הרמתי טלפון לשותפי, בידועי כי זה זמן רב הוא מחפש חתן ראוי לבתו כלילת המעלות והמידות. סיפרתי לו את אשר ראו עיניי. גם הוא התפלל למשמע אוזני ומייד התחיל לברר על אודות הבחור, והנה עומדים אנו כעת ברוך ה' במסיבת הווארט, שהחתן בו הוא בעל המעשה!"

היחידים שידעו באמת כמה גדולה מעלת השתיקה וההבלגה היו כמובן חתן השמחה בעצמו ובורא כל העולמים אשר לפניו נגלו תעלומות כל לב.